

יחידה 3: הקדמה לראש השנה פרקים א-ב

קידוש החודש

ביחידת ההקדמה לקידוש החודש אנו רוצים להקנות לתלמידים את הידע הבסיסי הנדרש כדי להבין את המשניות, אך יש להיזהר שלא להקדים את המאוחר ולא לגלות לתלמידים מידע שיתגלה להם מתוך לימוד המשניות.

לכן יש ביחידה זו הקניה של מושגים בסיסיים, אך כמעט ואין מידע על תהליך קידוש החודש: לא מוזכרים כאן עדים, משואות ושלוחים וכד'. החלק היחיד בתהליך שמוזכר הוא שקידוש החודש הוא באחריות בית הדין.

משך הוראה מומלץ: שיעור אחד

מטרות

1. הישג **תושב"ע**: התלמיד ילמד מהם המקורות בתורה למצוות קידוש החודש, וילמד מהו המושג קידוש החודש.
2. הישג **תוכן**: התלמיד ירכוש את הידע הנצרך על הירח והשמש, שמהווה בסיס ללוח השנה העברי, ובתוך כך יכיר את המושג 'מולד'.
3. הישג **תוכן**: התלמיד ידע שבלוח השנה העברי החודשים בנויים לפי הירח ולכן קיימים בו חודשים מלאים וחודשים חסרים.
4. הישג **תורת חיים**: התלמיד יבין שבמצוות קידוש החודש נתן ה' לעם ישראל את האחריות ואת הכוח לקדש את החודשים, לקבוע את התאריכים.

פתיחה

- בחוברת החלטנו לפתוח בשתי דרכים, כדאי לבחון מהי הדרך הטובה ביותר לפתוח ובאיזה סדר.
1. לשאול שאלות. בפתיחת נושא יש חשיבות שאילת שאלות גם כדי לעורר עניין, וגם כדי לכונן את החשיבה לקראת למידה של נושא חדש. תהליך של שאילת שאלות בפתיחת נושא כולל שלב ראשוני של זיהוי מה שאני יודע, ולאחר מכן מה אני לא יודע ואני רוצה לשאול עליו.
 2. יציאה ללימוד קידוש החודש מתוך לוח השנה שמוכר לתלמידים. משימה 1 בחוברת מפנה את התלמידים לבחון את מספר הימים בחודש. למה? מה קובע את זה? אם התלמידים יודעים שהחודש תלוי בירח אפשר להעמיק את רמת השאלות: למה חלק מהחודשים 29 וחלק 30? איך זה קורה?

גוף השיעור

א. מתורה שבכתב לתורה שבעלפה

המקור למצוות קידוש החודש הוא הפסוק "החודש הזה לכם..." פשוטו של הפסוק הוא שניסן הוא הראשון לחודשים (מה שמופיע במשנה א). חז"ל (שאת דבריהם מביא רש"י המצוטט בחוברת) למדו מן הפסוק את קידוש החודש.

משימה 2 מקשרת בין המידע שהתלמידים אספו מלוחות השנה במשימה 1, לבין המקור בתורה, שהתוכן המרכזי לתלמידים: ראש חודש נקבע לפי מולד הלבנה, ואורך החודש לפי הזמן שבין מולד למולד.

ב. מושגי תוכן

המשך היחידה מוקדש להבנת שלושה מושגים: מולד הלבנה, חודש מלא וחודש חסר, קידוש החודש.

הלבנה בחידושה – מולד הלבנה

משימה 3 בוחנת את הבנת התלמידים את תהליך שינוי הירח לאורך החודש. כדי להדגים זאת ניתן להראות אנימציה של מצבי ירח. דוגמה לכך בקישור הבא:

(https://www.youtube.com/watch?feature=player_detailpage&v=GBqbQcxAlCo)

משימה 4 מפגישה את התלמידים עם העובדה שמילה נוספת למילה חודש בעברית היא ירח, וזה קשור כמובן לכך שהחודש העברי נקבע לפי מולד הירח.

חודש מלא וחודש חסר

אם אורך החודש תלוי במולד הלבנה, היינו חושבים שמספר הימים יהיה קבוע. אך הזמן העובר ממולד למולד אינו לגמרי קבוע (הוא מושפע ממספר גורמים אסטרונומיים), וכן אורך הזמן הממוצע ממולד למולד הוא בערך 29.5 ימים. לכן לפעמים החודש יהיה של 29 יום ולפעמים של 30 יום. מכיוון שאלו האפשרויות היחידות, החודשים נקראים חודשים מלאים וחודשים חסרים.

קידוש החודש

השלב האחרון בלימוד ההקדמה הוא ההבנה שבית דין הוא האחראי לתהליך, ובו תלויה קביעת ראשי החודשים. לא מספיק שהירח יתחדש כדי שיתחיל ראש חודש. בית הדין צריך בעקבות מולד הלבנה לקבוע שהיום ראש חודש ולהכריז על כך, ורק אז יתחיל החודש. עניין זה נדון בתורת חיים.

המשפטים במשימה 6:

ברגע שרואים את הלבנה מתחדשת מתחיל ראש חודש – ודאי לא נכון, תלוי בבית הדין.

ראש חודש נקבע רק אחרי שבית הדין... – נכון, זו הנקודה שאנו מבקשים ללמד.

המילה חודש היא מלשון התחדשות – נכון, כתוב בדפים הקודמים.

רק בחודש מלא רואים את הלבנה מתחדשת – כמובן לא נכון, בכל החודשים הלבנה מתחדשת.

ג. תורת חיים

בקידוש החודש באה לידי ביטוי הסמכות הגדולה שה' נתן לחכמים. לקראת סוף הלימוד התלמידים יפגשו את הסיפור על רבן גמליאל ורבי יהושע שבו זהו הנושא המרכזי. גם בהתחלה חשוב לנו שהתלמידים יטעמו כמה זה דבר מיוחד. אנחנו, באמצעות בית הדין, קובעים מתי יהיו המועדים! אפשר לדמות את זה לפגישה – שני הצדדים קובעים ביחד מתי להיפגש. ה' קבע את הזמן של

המועדים, ואנחנו קובעים, לפי הכללים שנתן בידנו, את הזמן שבו הם יחולו (מועד מלשון להתוועד – להיפגש).

חשוב לי לזכור

בכל יחידה יש חשיבות לסיכום, ביחידה כזו, שבה נלמדו מושגים משמעותיים רבים להמשך, יש חשיבות מרובה. מומלץ כאן לתת לתלמידים למלא בצורה אישית, ואחר כך לרכז את התשובות במליאה, לוודא הבנה טובה של כל המידע.